

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Daniely Zemanové a soudců Vojtěcha Šimíčka a Jiřího Zemánka (soudce zpravodaje), o ústavní stížnosti stěžovatelky **J. H.**, právně zastoupené Rudolfem Leškou, advokátem, sídlem Apolinářská 445/6, Praha 1, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2022 č. j. 8 Tdo 84/2022-498, rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 30. září 2021 č. j. 11 To 40/2021-471 a usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 12. listopadu 2020 č. j. 11 Tdo 293/2020-385, za účasti **Nejvyššího soudu** a **Krajského soudu v Praze**, jako účastníků řízení, a **Nejvyššího státního zastupitelství** a **Krajského státního zastupitelství v Praze**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 30. 9. 2021 č. j. 11 To 40/2021-471 a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2022 č. j. 8 Tdo 84/2022-498 bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu podle článku 36 odst. 1, právo vyplývající ze zásady *nullum cimen sine lege* podle článku 39, jakož i právo na svobodu projevu podle článku 17 Listiny základních práv a svobod.

II. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 30. 9. 2021 č. j. 11 To 40/2021-471 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2022 č. j. 8 Tdo 84/2022-498 se proto ruší.

III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle článku 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí s tvrzením, že jimi bylo porušeno její právo na spravedlivý proces garantované článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a článkem 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), dále její právo nebýt trestán za jednání, které není trestným činem dle článku 39 Listiny, právo nebýt trestán, pokud lze účinně využít dostupných prostředků jiných právních odvětví, dle článku 39 ve spojení s článkem 4 odst. 4 a článkem 1 odst. 1 Listiny, a to nerespektováním zásady subsidiarity trestní represe. Stěžovatelka rovněž namítá, že napadenými rozhodnutími došlo k porušení ústavně chráněné svobody projevu a práva šířit informace ve smyslu článku 17 Listiny, článku 10 Úmluvy a článku 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

2. Jak vyplývá z ústavní stížnosti a předmětného trestního spisu, proti stěžovatelce bylo vedeno trestní stíhání pro podezření ze spáchání přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1 trestního zákoníku.

3. Skutkové okolnosti, na jejichž základě orgány činné v trestním řízení zahájily trestní stíhání a následně odsoudily stěžovatelku za přečin pomluvy, lze stručně shrnout následovně. Dne 1. 11. 2019 byla stěžovatelka účastnicí dopravní nehody bez újmy na zdraví, kdy se dvě osobní auta srazila zpětnými zrcátky. Dopravní nehodu šetřili policistka J. D. (v trestním řízení poškozená) a policista V. K. Stejného dne podala stěžovatelka prostřednictvím svého manžela v budově SKPV K., písemné podání, v němž si stěžovala na chování policistky D. V podání uvedla, že policistka se na místě dopravní nehody chovala velmi arogantně a nevhodně, doslova se stěžovatelce poté, co nesouhlasila s jejím posouzením nehody, vysmívala s tím, že si zaplatí vyšší pokutu ve správním řízení, dále se velmi arogantně chovala i ke spolujezdce stěžovatelky V. T., kterou na místě dopravní nehody arogantně přerušovala, při popisování situace jí skákala do řeči a říkala, že tohle ji nezajímá. Stěžovatelka dále uvedla, že si její spolujezdce T. všimla, že policistka při obcházení vozu třikrát zavravorala a opřela se o vůz. Podle stěžovatelky pak policistka při sepisování úředního záznamu kouřila v otevřeném kufru policejního auta a opakovaně si zapalovala cigaretu při zajišťování stop a důkazů na místě činu. Podle tvrzení stěžovatelky měla navíc policistka těkavé pohyby, při kouření se jí klepaly ruce tak, že se jí ani nepodařilo dlouhou dobu cigaretu zapálit, z čehož stěžovatelka dovozovala, že se pravděpodobně mohlo jednat o abstinenční příznak závislosti na návykových látkách, a proto požadovala neprodlené prověření, zda policistka v minulosti nebo přítomnosti neužívala či neuzívá alkohol či jiné návykové látky. Ve dnech 7. a 8. 11. 2019 pak stěžovatelka zaslala prostřednictvím České pošty další dvě podání obsahující stejná tvrzení, která adresovala jednak OO PČR Ř., a jednak Odboru vnitřní kontroly, Krajské ředitelství policie hl. m. Prahy.

4. Okresní soud v Kolíně (dále jen „okresní soud“) nejprve usnesením ze dne 17. 9. 2020 č. j. 4 T 61/2020-357 podle § 222 odst. 2 písm. a) trestního řádu postoupil věc k projednání přestupkové komisi Městského úřadu v K. s odůvodněním, že skutek není trestným činem

s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe. Popsané jednání poškozené podle uvedeného usnesení nedosahovalo takové intenzity, aby zkušenou úřední osobu a policistku ohrozila na vážnosti nebo ji poškodilo v zaměstnání či způsobilo jinou vážnou újmu, a aby tak došlo tak k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu pomlvy.

5. Z podnětu stížnosti státního zástupce Krajský soud v Praze (dále jen „krajský soud“) usnesením ze dne 12. 11. 2020 č. j. 11 Tdo 293/2020-385 podle § 149 odst. 1 písm. b) trestního řádu citované usnesení okresního soudu zrušil a okresnímu soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Krajský soud se neztotožnil se závěry okresního soudu, když konstatoval, že není na místě aplikování materiálního korektivu podle § 12 odst. 2 trestního zákoníku.

6. Rozsudkem okresního soudu ze dne 17. 12. 2020 č. j. 4 T 61/2020-399 byla stěžovatelka uznána vinnou přečinem pomlvy podle § 184 odst. 1 trestního zákoníku. Za tento přečin jí byl uložen trest odnětí svobody v trvání 3 měsíce, jehož výkon jí byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 12 měsíců.

7. Krajský soud, jako soud odvolací, zamítl usnesením ze dne 4. 3. 2021 sp. zn. 11 To 40/2021-421 odvolání stěžovatelky proti rozsudku okresního soudu.

8. Nejvyšší soud usnesením ze dne 24. 6. 2021 č. j. 6 Tdo 649/2021-447 zrušil usnesení krajského soudu ze dne 4. 3. 2021 sp. zn. 11 To 40/2021. V odůvodnění zrušujícího usnesení Nejvyšší soud vytknul soudům nižších stupňů, že výrok o vině trestným činem pomlvy podle § 184 odst. 1 trestního zákoníku obsahuje nedostatečný popis znaků uvedeného trestného činu ve vztahu k tomu, která sdělení obviněné byla nepravdivá.

9. Krajský soud ve věci znovu rozhodoval nyní napadeným rozsudkem ze dne 30. 9. 2021 č. j. 11 To 40/2021-471, kterým rozsudek okresního soudu ze dne 17. 12. 2020 č. j. 4 T 61/2020-399 podle § 258 odst. 1 písm. b) trestního řádu v celém rozsahu zrušil a podle § 259 odst. 3 trestního řádu znovu rozhodl tak, že stěžovatelku uznal vinnou ze spáchání pokračujícího přečinu pomlvy podle § 184 odstavec 1 trestního zákoníku. Na základě předchozího pokynu Nejvyššího soudu pak okresní soud upravil skutkové věty uvedené v rozsudku tak, že doplnil konkrétní sdělení stěžovatelky, která měla být podle jeho závěrů nepravdivá. Za tento přečin krajský soud stěžovatelce uložil trest odnětí svobody v trvání 3 měsíce, jehož výkon podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 12 měsíců.

10. O následném dovolání stěžovatelky rozhodl Nejvyšší soud usnesením ze dne 9. 2. 2022 č. j. 8 Tdo 84/2022-498, jímž podle § 265i odst. 1 písm. e) trestního řádu toto dovolání odmítl jako zjevně neopodstatněné. Nejvyšší soud se ztotožnil se závěry krajského soudu, podle kterých stěžovatelka ve svých podáních doručených různým orgánům Policie ČR zcela vědomě uvedla nepravdivé skutečnosti ohledně chování policistky při šetření dopravní nehody. Popis skutku podle názoru Nejvyššího soudu tak obsahuje dostatek nepravdivých výroků, o nichž stěžovatelka věděla, že jsou nepravdivé. Nejvyšší soud dal krajskému soudu rovněž za pravdu v tom, že toto úmyslné sdělení nepravdivých údajů stěžovatelkou bylo způsobitelné značnou mírou ohrozit vážnost poškozené u spoluobčanů, zejména ji však poškodit v zaměstnání až do té míry, že o zaměstnání přijde. Podle Nejvyššího soudu nejde v případě jednání obviněné o případ zcela mimořádný a skutkové okolnosti činu nejsou natolik atypické (ve své podstatě zákonodárcem pro danou skutkovou podstatu v podstatě nepředpokládané), aby bylo možno uvažovat o uplatnění subsidiarity trestní represe. V rámci svých úvah Nejvyšší soud rovněž zdůraznil, že ze strany stěžovatelky

nešlo o ojedinělé – jednorázové podání, ale o tři podání, kdy mezi prvním a druhým uplynula doba šesti dnů, což rovněž dokresluje charakter jejího jednání.

II.

Argumentace stěžovatelky

11. Stěžovatelka má za to, že v jejím případě soud rozhodl v její neprospěch navzdory sporným skutkovým otázkám, tedy v příkrém rozporu se zásadou *in dubio pro reo*, čímž došlo k zásahu do jejího práva na spravedlivý proces. Podle stěžovatelky mezi takto sporné skutkové otázky, u kterých mělo být v pochybnostech rozhodnuto v její prospěch, patřily následující otázky: 1) zda ze strany poškozené policistky došlo k arogantnímu chování, 2) zda si svědkyně T. všimla, že policistka při obcházení vozu třikrát zavravorala a opřela se o vůz, 3) zda policistka na místě nehody kouřila, 4) zda měla policistka těkavé pohyby, 5) zda lze stěžovatelčinu úvahu o tom, že policistka vykazovala abstinenční příznaky, považovat za nepravdivé tvrzení. Nedostatek ve skutkových zjištěních týkajících se nepravdivosti tvrzení je podle stěžovatelky zcela zásadní, přičemž vzniklé pochybnosti bylo nutné vykládat v její prospěch. V této souvislosti stěžovatelka poukazuje rovněž na to, že v řízení bylo nesprávně rozloženo důkazní břemeno, když podle orgánů činných v trestním řízení nebylo prokázáno, že by stěžovatelka mluvila pravdu. V tomto řízení se však nemělo dokazovat, zda stěžovatelka mluvila pravdu, ale že mluvila nepravdu, tedy důkazy vyloučit, že by její výroky mohly být pravdivé, což se však nepovedlo. Stěžovatelka poukazuje na vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 7. 5. 2021, v němž se uvádí, že neprokázaný údaj nemusí být nutně nepravdivý, ale jen pro něj není dostatek důkazů.

12. Stěžovatelka dále poukazuje na to, že právní závěry týkající se naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu pomluvy, které obecné soudy přijaly, hrubě odporují ústavněprávním zárukám svobody projevu. Výroky obsahující hodnotící soudy vůbec neměly být zahrnuty do popisu skutku, neboť svou povahou nemohou být nepravdivé, a nezakládají tedy trestní odpovědnost. Podle stěžovatelky navíc nebyl naplněn ani další obligatorní znak skutkové podstaty, a to způsobnost nepravdivých tvrzení značnou měrou ohrozit vážnost policistky u spoluobčanů nebo v zaměstnání. Výroky, kvůli nimž byla stěžovatelka stíhána, podle ní nedosahují dostatečné závažnosti a byly sděleny pouze velmi omezenému okruhu osob vázaných mlčenlivostí. Policisté jsou, coby úřední osoby, kritice veřejnosti podstatně více vystaveni, což je zcela přirozené, a není důvod takovou kritiku potírat prostředky trestního práva. Stěžovatelka podle svých slov nenaplnila svým jednáním znaky skutkové podstaty trestného činu pomluvy, a její odsouzení proto porušuje článek 39 Listiny a článek 7 Úmluvy.

13. Obecné soudy podle stěžovatelky postupovaly v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe, neboť u vymezeného skutku zcela absentuje společenská škodlivost jednání a potřeba trestní represe. Stěžovatelka neshledává žádnou celospolečenskou hodnotu, které by předmětným trestním řízením byla poskytnuta ochrana, a to zejména s přihlédnutím na skutečnost, že stížnosti byly zaslány v listinné podobě v zalepených obálcích policejním orgánům, tedy o stížnosti se z iniciativy stěžovatelky nemohli dozvědět ani její kolegové, ani veřejnost, leda snad pokud kontrolní orgány porušily mlčenlivost a o stížnosti veřejnost nebo další policisty zpravily. Stěžovatelka navíc zdůrazňuje, že obecné soudy se řádně nevypořádaly s tím, proč by uplatnění odpovědnosti dle civilních nebo správních předpisů nebylo postačující. V této souvislosti poukazuje na nálezy Ústavního soudu

sp. zn. II. ÚS 474/19 a sp. zn. I. ÚS 2548/14, na Doporučení Komise (EU) 2022/758 ze dne 27. 4. 2022 a na obecný komentář Výboru pro lidská práva č. 34 k článku 19 (svoboda myšlení a projevu) ze dne 12. 9. 2011, CCPR/C/GC/34.

14. Napadenými rozhodnutími došlo podle stěžovatelky k zásahu do jejího práva na svobodu projevu, přičemž tento zásah podle ní nebyl nezbytný v demokratické společnosti pro ochranu pověsti poškozené. Stěžovatelka v této souvislosti poukazuje na četnou judikaturu, v níž Evropský soud pro lidská práva poskytl ochranu právu na svobodu projevu v obdobných věcech.

15. Závěrem stěžovatelka namítá, že k porušení jejích základních práv došlo rovněž tím, že neměla příležitost obhájit svůj právní názor u stížnostního soudu, který rozhodl usnesením ze dne 12. 11. 2020 č. j. 11 Tdo 293/2020- 385 tak, že zrušil usnesení soudu prvního stupně o postoupení do přestupkového řízení a nařídil soudu prvního stupně znovu ve věci rozhodnout. Stížnostní soud v tomto případě jednal v neveřejném zasedání. Byť se ke stížnosti státního zástupce stěžovatelka včas vyjádřila, má za to, že se s jejím vyjádřením stížnostní senát neměl možnost seznámit, a proto jej nijak ve svém rozhodnutí nezohlednil, ani nezmínil. Nad rámec uvedeného stěžovatelka poukazuje na to, že o tak zásadní věci, jako je její vina, rozhodoval stížnostní senát v anonymizovaném obsazení, s nímž nebyla předem seznámena a který nebyl uveden ani na samotném usnesení. Uvedené rozhodnutí bylo pro stěžovatelku naprosto překvapivé.

III.

Vyjádření účastníků řízení a vedlejších účastníků

16. Ústavní soud si vyžádal vyjádření účastníků řízení a trestní spis vedený u okresního soudu pod sp. zn. 4 T 61/2020.

17. Nejvyšší soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že se stěžovatelka opakovaně dožaduje odlišného hodnocení důkazů. Argumentace v ústavní stížnosti je podle něj obsahově shodná s argumentací uvedenou již dříve např. v dovolání. Nejvyšší soud proto odkázal na odůvodnění rozhodnutí soudů v předmětné věci a navrhl ústavní stížnost odmítnout.

18. Krajský soud ve svém vyjádření uvedl, že se nehodlá k ústavní stížnosti blíže vyjadřovat, a odkázal na napadená rozhodnutí.

19. Nejvyšší státní zástupce ve svém vyjádření k ústavní stížnosti vyložil, že k prvnímu dovolání stěžovatelky se Nejvyšší státní zastupitelství vyjádřilo kladně s pochybností, zda bude vůbec možno posoudit její jednání jako trestný čin. Nicméně po vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí se nižší soudy řídily pokyny Nejvyššího soudu, který spatřoval vadu v podstatě pouze v nedostatečném popisu skutku. V novém vyjádření ze dne 12. 1. 2022 k dalšímu dovolání stěžovatelky ze dne 13. 12. 2021 státní zástupce respektoval právní názory Nejvyššího soudu vyslovené v jeho kasačním usnesení sp. zn. 6 Tdo 649/2021. Proto státní zástupce v citovaném v pořadí druhém vyjádření již argumentaci stěžovatelky neakceptoval a navrhl odmítnutí dovolání jako zjevně neopodstatněného. Nejvyšší státní zástupce odkázal na písemné vyjádření státního zástupce k dovolání ze dne 12. 1. 2022, přičemž uvedl, že na těchto stanoviscích setrvává. Rozhodnutím obecných soudů podle něj nebylo zasaženo

do ústavně zaručených práv stěžovatelky, navrhl proto ústavní stížnost odmítnout jako zjevně neopodstatněnou.

20. Krajské státní zastupitelství v Praze svého práva vyjádřit se k ústavní stížnosti nevyužilo.

21. Shora citovaná vyjádření účastníků neobsahovala žádné nové skutečnosti či argumenty, které by stěžovatelce nebyly známy z průběhu předchozího řízení, proto je Ústavní soud nezasílal k replice.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

22. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný; stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), a ústavní stížnost je zčásti přípustná, neboť stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*). Jak bude zdůvodněno níže, v části směřující proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 12. 11. 2020 č. j. 11 Tdo 293/2020-385 Ústavní soud dospěl k závěru, že jde o návrh nepřipustný.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

23. Ústavní soud je podle článku 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že ve smyslu článku 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů a není ani povolán k instančnímu přezkumu jejich rozhodnutí; směřuje-li ústavní stížnost proti rozhodnutí vydanému v trestním řízení, není proto samo o sobě významné, je-li namítána jeho věcná nesprávnost. Jeho pravomoc je založena výlučně k přezkumu rozhodnutí z hlediska dodržení ústavněprávních principů, tj. zda v řízení (rozhodnutím v něm vydaným) nebyly dotčeny ústavně zaručené práva nebo svobody jeho účastníka, zda řízení bylo vedeno v souladu s těmito principy a zda lze řízení jako celek pokládat za spravedlivé.

24. Ústavní soud v první řadě připomíná, že jeho úkolem není přehodnocovat důkazy provedené trestním soudem v hlavním líčení či veřejném zasedání, a to již s ohledem na zásadu ústnosti a bezprostřednosti [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257) ze dne 20. 6. 1995]. Ústavní soud se tak může zabývat správností hodnocení důkazů obecnými soudy, jen zjistí-li, že v řízení byly porušeny ústavní procesní principy, nebo pokud jsou skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, v extrémním nesouladu s vykonanými důkazy [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 166/95 (N 79/4 SbNU 255) ze dne

30. 11. 1995 nebo usnesení sp. zn. III. ÚS 376/03 (U 1/32 SbNU 451) ze dne 14. 1. 2004], kvůli čemuž se výsledek dokazování jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný.

25. Ústavní soud neshledal, že by se v procesu hodnocení důkazů a vyvozování skutkových závěrů obecné soudy dopustily pochybení, které by jej opravňovalo zasáhnout do této jejich pravomoci, a vycházel proto ze skutkových zjištění učiněných obecnými soudy. Neztotožnil se však s jejich právními závěry stran naplnění skutkové podstaty trestného činu pomluvy, a to zejména s ohledem na uplatnění zásady subsidiarity trestní represe, respektive principu *ultima ratio*, jak bude vysvětleno níže.

V.I Obecná východiska k subsidiaritě trestní represe

26. Ústavní soud v minulosti již opakovaně zdůraznil, že respektuje pravomoc zákonodárce, kterému přísluší určovat trestněprávní politiku a kvalifikovat určitý druh jednání co do formální podoby jako trestný čin [obdobně viz usnesení sp. zn. Pl. ÚS 4/03 ze dne 18. 3. 2003 (U 5/29 SbNU 449)]. Je si též vědom, že trestní právo je ovládáno zásadou, že žádný trestný čin nesmí zůstat bez zákonného trestu (*nullum crimen sine poena legali*), která vyjadřuje myšlenku neodvratnosti trestního postihu v případě spáchání trestného činu. Na straně druhé, ani v trestním řízení neplatí zásada *fiat iustitia, pereat mundus* („spravedlnost musí zvítězit, i kdyby měl zahynout svět“). Absolutní teorie trestání, zastávaná například Kantem, podle níž nutnost trestat zločin je dána pouhým faktem jeho spáchání, je dnes pokládána za překonanou, neodpovídá dnešnímu chápání smyslu trestního práva a účelu trestání. Moderní trestněprávní systém zohledňuje také následky, které by mohly být vyvolány aplikací právní normy a pro takové případy, kdy bezvýjimečné prosazení trestní normy by mohlo způsobit více škody než užítu, připouští některé výjimky z obecně platných pravidel ofiціальity a legality [obdobně např. nález sp. zn. III. ÚS 2523/10 ze dne 10. 2. 2011 (N 16/60 SbNU 171), nález sp. zn. I. ÚS 3113/13 ze dne 29. 4. 2014 (N 72/73 SbNU 315), nález II. ÚS 1152/17 ze dne 11. 6. 2018 (N 107/89 SbNU 579)].

27. Podmínky trestnosti činu je třeba interpretovat ve světle principů a zásad trestního práva, mezi které patří i zásada subsidiarity trestní represe, respektive princip *ultima ratio*. Dle tohoto principu se prostředky trestního práva mají a musejí užívat tehdy a jen tehdy, pokud užití jiných prostředků právního řádu nepřichází v úvahu, neboť již byly vyčerpány nebo jsou zjevně neúčinné či nevhodné. Užití trestněprávního postupu, aniž by byly použity dostupné a účinné prostředky jiných právních odvětví (zejména soukromoprávní prostředky, případně sankce správní), by odporovalo zásadě subsidiarity trestní represe. Ta vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, tedy jen v případech, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní [viz nález sp. zn. I. ÚS 3113/13, citovaný výše, bod 17]. Takováto povaha trestního práva je i reflexí principu proporcionality, který ustálená judikatura Ústavního soudu považuje za výraz demokratického právního státu ve smyslu článku 1 odst. 1 Ústavy České republiky, z jehož podstaty plyne, že stát může omezovat základní práva osob jen v míře nezbytné pro dosažení účelu aplikované zákonné normy [shodně nález sp. zn. IV. ÚS 227/05 ze dne 31. 7. 2006 (N 144/42 SbNU 161)]. Ústavněprávní základ zásady subsidiarity trestní represe vyplývá ze spojení článku 1 odst. 1, článku 4 odst. 4 a článku 39 Listiny.

28. Na zákonné úrovni je princip subsidiarity trestní represe vyjádřen v § 12 odst. 2 trestního zákoníku, podle kterého „*trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje*

uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu“. Jak Ústavní soud v minulosti vyložil, současný trestní zákoník ve své podstatě zachoval formálně-materiální pojetí trestného činu. Řešení obsažené v trestním zákoníku totiž staví na kombinaci formálního pojmu trestného činu (§ 13 odst. 1) a materiálního korektivu rozsahu trestního bezprávní prostřednictvím subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 a § 39 odst. 2). Trestněprávní nauka upřesňuje: „*I když tento korektiv stojí legislativně-technicky mimo zákonnou definici (pojem) trestného činu (viz samostatná ustanovení § 12 odst. 2 a § 13), nic to nemění na podstatě teoretického pojetí trestného činu, pro něž je zásadní, že musí vymezovat rozsah trestního bezprávní, což se děje právě s odvoláním na zásadu subsidiarity trestní represe (...)*“ (viz Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné - obecná část. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 46).

29. V činnosti orgánů aplikujících trestní právo plní zásada subsidiarity trestní represe mimo jiné úlohu interpretačního vodítka. Podle stanoviska Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013 sp. zn. Tpjn 301/2012 má zakotvení zásady subsidiarity trestní represe a z ní vyplývajícího principu použití trestního práva jako „*ultima ratio*“ do trestního zákoníku význam i interpretační, neboť znaky trestného činu je třeba vykládat tak, aby za trestný čin byl považován jen čin společensky škodlivý. „*Tento rozměr omezuje přepínání trestní represe extenzivním výkladem pojmů trestního práva i na případy, v nichž zjevně nedošlo k žádnému zásahu do zájmů chráněných trestním zákonem, s nímž by se beze zbytku nevypořádaly prostředky jiných právních odvětví.*“ [Provazník, J., § 12: Zásada zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe, in Ščerba, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.]. Jako interpretační vodítko se uvedená zásada uplatní v případě výkladu neurčitých pojmů, které interpretaci umožňují.

V.II Subsidiarita trestní represe a trestný čin pomluvy

30. Podle § 184 odst. 1 trestního zákoníku „*kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.*“ Objektem, který je uvedeným ustanovením trestního zákoníku chráněn, je zájem na ochraně cti, dobré pověsti a vážnosti člověka. Význam těchto hodnot a jejich ochrany je na ústavní úrovni vtělen do článku 10 Listiny, přičemž citované ustanovení trestního zákoníku je jeho reflexí v rovině trestního práva.

31. Objektivní stránka trestného činu pomluvy spočívá v tom, že pachatel sdělí o jiné osobě nepravdivý údaj, který je zároveň způsobilý značnou měrou ohrozit vážnost této osoby u spoluobčanů. Z hlediska stránky subjektivní pak pachatel musí vědět a být minimálně srozuměn i s tím, že údaj, který o jiné osobě sděluje, je nepravdivý a je způsobilý ohrozit značnou měrou vážnost této osoby u spoluobčanů. Jak Ústavní soud vyložil výše, stejně jako u ostatních trestných činů, jejichž skutková podstata obsahuje neurčité pojmy vyžadující interpretaci, bude i v tomto případě hrát roli interpretačního vodítka hledisko subsidiarity trestní represe, a to zejména při posouzení, zda nepravdivý údaj je způsobilý „*značnou měrou ohrozit vážnost*“ dotčené osoby u spoluobčanů. Už ze samotného textu vyplývá, že nepostačuje jakékoli ohrožení, ale musí jít o ohrožení „*značné*“.

32. Otázkou uplatnění subsidiarity trestní represe v případě trestného činu pomluvy se Ústavní soud zabýval v nálezu sp. zn. II. ÚS 474/19 ze dne 5. 11. 2019 (N 184/97 SbNU 15). Tímto nálezem zrušil rozhodnutí obecných soudů, kterými byla stěžovatelka

v dané věci odsouzena za zveřejnění nepravdivých informací o advokátní kanceláři na internetovém portále, kde byly tyto informace široce veřejně dostupné. V citovaném nálezu Ústavní soud dovodil, že stěžovatelčino trestní stíhání a její odsouzení pro jednání popsané v napadených rozhodnutích bylo rozporné se zásadou subsidiarity trestní represe, respektive principem *ultima ratio*, neboť zde byly jiné právní prostředky - tj. především prostředky občanského práva - jejichž použití by bylo dostatečnou, účinnou a zcela odpovídající reakcí na jednání stěžovatelky.

33. Ústavní soud ve shora uvedeném nálezu konstatoval, že trestný čin pomluvy by měl být vyhrazen pouze pro výjimečné případy těch nejzávažnějších jednání a zásahů do osobnostních práv (cti a dobré pověsti jednotlivce), které nelze plně zhojit soukromoprávními prostředky, které zřetelně přesahují míru „běžných“ lží a nepravd, jež o sobě lidé šíří v běžném životě, jež nemají být sankcionovány trestním právem, jelikož účelem trestního práva není upravovat běžné pomlouvačné jednání napříč populací. To ostatně naznačuje i samotné zákonné vymezení tohoto trestného činu, zahrnující požadavek „značné míry“ ohrožení vážnosti dotčené osoby u spoluobčanů, respektive hrozící „vážné újmy“ dotčené osoby. Tento požadavek je výrazem principu *ultima ratio*, tedy toho, že trestní právo má nastupovat jen v těch nejzávažnějších případech protispolečenského jednání (jen tehdy může jít o trestné činy), přitom tam, kde postačí k regulaci prostředky civilního (či i správního) práva v širším slova smyslu, jsou trestněprávní prostředky a jejich použití nepřipustné (srov. Šámal, P. Trestní zákoník: komentář. I., § 1-139. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 116), a takto je nutno tento zákonný požadavek také vykládat a používat (nález sp. zn. II. ÚS 474/19, citovaný výše, bod 34).

34. Ústavním soudem dříve přijatý závěr, že by kriminalizace pomluvy měla směřovat jen vůči těm nejzávažnějším jednáním a zásahům do osobnostních práv, je potvrzován rovněž praxí mezinárodních orgánů. Podle Výboru OSN pro lidská práva by státy předně měly zvážit dekriminalizaci pomluvy, a pokud už je používáno trestní právo, mělo by to být možné pouze v nejzávažnějších případech, s tím, že trest odnětí svobody je v těchto případech vždy nepřipustný [viz obecný komentář Výboru pro lidská práva č. 34 k čl. 19 (svoboda myšlení a projevu) ze dne 12. 9. 2011, CCPR/C/GC/34, bod 47]. Obdobně Doporučení Komise (EU) 2022/758 ze dne 27. 4. 2022 vyzývá, aby řešení případů pomluvy z hlediska trestního práva bylo používáno pouze jako poslední možnost a aby se místo toho upřednostňovala reakce prostřednictvím správního nebo občanského práva (bod 24). Parlamentní shromáždění Rady Evropy v rezoluci č. 1577 (2007) vyzvalo své členské státy, které stále stanoví tresty odnětí svobody za pomluvu, i když nejsou ve skutečnosti ukládány, aby je neprodleně zrušily.

35. Také Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) se ve své rozhodovací praxi zabýval případy, kdy byli stěžovatelé odsouzeni za trestný čin pomluvy. ESLP v těchto případech posuzoval, zda jejich trestní postih není v rozporu s článkem 10 Úmluvy, jenž garantuje právo na svobodu projevu. Ve své judikatuře konstatoval, že trestní postih jakožto reakce na pomlouvačné jednání není *a priori* považován za porušení citovaného článku (např. rozsudek ve věci *Radio France a další proti Francii* ze dne 30. 3. 2004, č. 53984/00, bod 40, rozsudek ve věci *Lindon, Otchakovsky-Laurens a July proti Francii* ze dne 22. 10. 2007, č. 21279/02 a 36448/02, bod 59), avšak zároveň vyložil, že posouzení přiměřenosti zásahu do práva na svobodu projevu bude v mnoha případech záviset na tom, zda orgány veřejné moci mohly využít jiných prostředků než trestních sankcí, jako například soukromoprávních či disciplinárních prostředků nápravy (viz rozsudek ve věci *Raichinov v. Bulgarie* ze dne 20. 4. 2006, č. 47579/99, bod 50; rozsudek ve věci *Ceylan proti Turecku*, ze dne 8. 7. 1999, č. 23556/94, bod 34). ESLP považuje za závažný zásah již samotné odsouzení za trestný čin,

a to i v případě, že jsou za něj uloženy mírné tresty. Podmíněný trest odnětí svobody za trestný čin pomluvy označil ESLP za neproporcionální například ve věcech *Marchenko proti Ukrajině* (rozsudek ze dne 19. 2. 2009, č. 4063/04) či *Mariapori proti Finsku* (rozsudek ze dne 6. 7. 2010, č. 37751/07).

36. Z výše uvedeného Ústavní soud dovozuje, že trestní postih pomluvy má být skutečně vyhrazen těm nejzávažnějším zásahům do osobnostních práv a tímto prizmatem je třeba posuzovat, zda došlo k naplnění formálních znaků tohoto trestného činu. Ve vztahu k nyní projednávané věci Ústavní soud konstatuje, že při posuzování otázky, zda je nepravdivý údaj „způsobilý značnou měrou ohrozit vážnost“ poškozeného, jakožto obligatorního znaku objektivní stránky trestného činu pomluvy, musejí orgány činné v trestním řízení pečlivě hodnotit okolnosti posuzovaného případu a při výkladu uvedených pojmů vycházet z principu subsidiarity trestní represe jako hlavního interpretačního vodítka.

37. Jak Ústavní soud vyložil ve výše citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 474/19, úvahy o nedostatečnosti uplatnění soukromoprávní odpovědnosti a neaplikovatelnosti subsidiarity trestní represe budou namísto zejména v případě zásahů do nejintimnější osobní sféry jednotlivce či obdobně silně zraňujících zásahů (bod 34 citovaného nálezu). Ústavní soud nyní dodává, že jde-li o jednání způsobilá vyvolat takto závažné a zraňující následky, bude jistě možné konstatovat, že jde o jednání „způsobilá značnou měrou ohrozit vážnost“ osoby u jeho spoluobčanů (a tedy naplňující tento obligatorní znak skutkové podstaty trestného činu pomluvy). Ústavní soud tak za vybočující z ústavněprávních mezí v minulosti nepovažoval případy, kdy jako pomluva bylo postihováno jednání spočívající například v rozšiřování smyšleného inzerátu poškozené s nabídkou erotických služeb, a to prostřednictvím elektronických zpráv a letáků (viz usnesení sp. zn. III. ÚS 3909/18 ze dne 30. 7. 2019), rozšiřování nepravdivé informace o odsouzení poškozeného politika k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v zahraničí pro údajnou distribuci drog, a to výše postaveným politikům a do sdělovacích prostředků (viz usnesení sp. zn. II. ÚS 2001/19 ze dne 1. 8. 2019), či sdělování nepravdivého údaje o duševní poruše poškozené státním orgánům a její rodině (srov. usnesení sp. zn. II. ÚS 3516/14 ze dne 25. 8. 2015).

38. Na druhou stranu v případech, kdy závažnost následku trestného činu pomluvy nebude dosahovat takto vysoké intenzity, je povinností orgánů činných v trestním řízení velmi pečlivě zkoumat, zda konkrétní okolnosti skutečně svědčí o tom, že vážnost osoby mohla být ohrožena ve „značné míře“. Jak uvádí odborná literatura, tento znak se posuzuje podle konkrétních okolností případu. Zejména se přihlédně k postavení dotčené osoby, jejím charakterovým a mravním vlastnostem, k povaze sdělovaného údaje, okolnostem sdělení apod. [viz Ščerba, F., Kalvodová, V. § 184, Pomluva in Ščerba, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022]. Pakliže Ústavní soud výše přijal závěr, že princip *ultima ratio* je vodítkem pro výklad uvedeného pojmu, lze dovodit, že „značná míra“ ohrožení vážnosti osoby bude naplněna za situace, kdy na ni nepostačuje reagovat uplatněním odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

39. Ústavní soud již v minulosti opakovaně uvedl, že trestní právo zásadně nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů jednotlivce v oblasti soukromoprávních vztahů, kde je především na individuální aktivitě jednotlivce, aby střežil svá práva; a je nepřijatelné, aby tuto ochranu aktivně přebíraly orgány činné v trestním řízení, jejichž úkolem je ochrana převážně celospolečenských hodnot, nikoliv přímo konkrétních subjektivních práv jednotlivce, jež svou povahou spočívají v soukromoprávní sféře. Je nepřípustné, aby prostředky trestní represe sloužily k uspokojování subjektivních práv

soukromoprávní povahy, nejsou-li vedle toho splněny všechny předpoklady vzniku trestněprávní odpovědnosti [viz náleží sp. zn. I. ÚS 4/04 ze dne 23. 3. 2004, citovaný shora; obdobně srov. též stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2012 ze dne 30. 1. 2013, dostupné na <http://nsoud.cz/>]. Neboli, je nepřipustnou praxí, pokud se standardní civilní vztahy na úkor jednoho z jejich účastníků řeší prostředky trestního práva (náleží sp. zn. IV. ÚS 469/02 ze dne 29. 4. 2004, citovaný shora). To se vztahuje i na zásahy do práva na ochranu osobnosti; k obraně proti nim a jejich nápravě slouží především prostředky civilního práva, a teprve pokud se v konkrétním případě jeví neúčinné s ohledem na zvlášť vysokou závažnost a společenskou škodlivost takového zásahu, je namíste uplatňovat prostředky trestního práva (náleží sp. zn. II. ÚS 474/19, citovaný výše, bod 33).

40. Podle závěrů náleží sp. zn. II. ÚS 474/19, lze jako trestný čin pomluvy kvalifikovat a stíhat pouze takové protiprávní jednání, které nelze dostatečně napravit prostředky soukromého práva, tj. zejména prostřednictvím přiměřeného zadostiučinění (vedle zadržovacího a odstraňovacího nároku); neboli takové protiprávní jednání, při němž došlo k tak závažnému porušení (ohrožení) chráněného zájmu, které se již vymyká možnosti řešení pouze v rámci soukromého práva. To je přitom třeba hodnotit na základě všech okolností konkrétního případu, nikoli jen na základě náhledu samotného poškozeného na to, jestli by pro něj přiměřené zadostiučinění za utrpěnou újmu, vedle případného upuštění od deliktního jednání nebo odstranění jeho následku, bylo dostatečnou satisfakcí a nápravou. Naopak bude záležet mimo jiné na sféře lidského života, do níž bylo deliktním jednáním zasazeno.

VIII.

Aplikace uvedených východisek na posuzovaný případ

41. V nyní posuzovaném případě se podle závěrů obecných soudů stěžovatelka dopustila trestného činu pomluvy tím, že ve třech uzavřených dopisních obálkách zaslala tři obsahově shodné stížnosti na tři různé policejní orgány, v nichž uváděla, že se policistka při šetření dopravní nehody chovala arogantně, při chůzi vrávorala a opírala se o vozidlo, kouřila a měla těkavé pohyby, z čehož stěžovatelka dovozovala, že se mohlo jednat o abstinenční příznaky. K tomu, zda uvedené nepravdivé informace mohly značnou měrou ohrozit vážnost policistky, obecné soudy uvedly, že policistka musela podstoupit, ihned po první stížnosti, zkoušku na přítomnost alkoholu či omamných a psychotropních látek v těle, musela podat vysvětlení před orgány policie a byla vystavena též nepřipadnému zájmu svých kolegů, kteří se o stížnosti dozvěděli. Skutečnost, že stěžovatelka podala ne jedno, ale tři podání na tři různé policejní složky obecné soudy vyhodnotily tak, že tím stěžovatelka vystavila policistku nepříznivým následkům v daleko větší intenzitě a šíři. Touto skutečností soudy rovněž zdůvodňovaly nemožnost uplatnění zásady subsidiarity trestní represe v posuzovaném případě.

42. Jak Ústavní soud shora uvedl, pro posouzení otázky, zda byly nepravdivé údaje způsobilé ve značné míře ohrozit vážnost policistky, musejí obecné soudy s ohledem na interpretační význam zásady subsidiarity trestní represe přihlídnout i k tomu, zda tato míra je natolik značná, že již vyžaduje trestněprávní postih, či zda postačuje uplatnění odpovědnosti dle jiného právního předpisu.

43. Ústavní soud má za to, že se obecné soudy s otázkou uplatnění odpovědnosti podle civilních nebo správních předpisů náležitě nevypořádaly. Jednání stěžovatelky, jak bylo

zjištěno obecnými soudy na základě provedeného dokazování, lze hodnotit jako zásah do osobnosti poškozené policistky, především do její vážnosti (dobré pověsti) a cti. Na takové situace reaguje primárně občanský zákoník, který upravuje ochranu osobnosti, včetně různých prostředků nápravy, které lze využít, je-li dotčena osobnost člověka (§ 81 a násl., případně též § 2894 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů). Situaci bylo rovněž možno řešit před správními orgány, což bylo ostatně řešení, které ve svém původním rozhodnutí přijal okresní soud, když věc postoupil usnesením ze dne 17. 9. 2020 č. j. 4 T 61/2020-357 podle § 222 odst. 2 písm. a) trestního řádu k projednání přestupkové komisi MÚ v K.

44. Ústavní soud se neztotožňuje se závěry obecných soudů, podle nichž jednání stěžovatelky ohrozilo do takové „značné“ míry vážnost poškozené policistky, že na něj nebylo možno reagovat jinak než trestním postihem, a to s ohledem na okolnosti samotného sdělení (učiněného v uzavřených obálkách adresovaných policejním orgánům), jakož i na postavení poškozené (policistky jednající v postavení úřední osoby). Ústavní soud předně považuje za významné, že ke sdělení nepravdivých informací, kterého se stěžovatelka dle závěrů obecných soudů dopustila, došlo nikoliv veřejně, ale formou důvěrných podání zaslaných v uzavřených obálkách policejním orgánům, o nichž se stěžovatelka domnívala, že by mohly být k vyřízení její stížnosti příslušné. Stěžovatelka tedy zjevně neusilovala o to ohrozit vážnost policistky či snížit její důvěryhodnost v očích veřejnosti, a její podání ani nebyla způsobilá sama o sobě takový následek vyvolat. Jelikož sdělení uváděná stěžovatelkou byla adresována primárně kontrolním orgánům a nadřízeným dotčené policistky, měla pouze limitovaný dopad a nezasáhla do jiné než pracovní sféry života dotčené policistky. Toto hledisko zdůraznil ve své judikatuře rovněž ESLP, když konstatoval, že při posuzování přiměřenosti sankce, která je zásahem do svobody projevu, je důležitým aspektem rovněž okolnost, že stěžovatel adresoval svou stížnost formou soukromé korespondence státním úředníkům a nezveřejnil ji, a jím sdělované výroky tak měly pouze omezený dopad (viz *mutatis mutandis* rozsudek *Sofranschi proti Moldavsku* ze dne 21. 12. 2010, č. 34690/05, bod 33, rozsudek ve věci *Kazakov proti Rusku* ze dne 18. 12. 2008, č. 1758/02, bod 29).

45. Pro posouzení míry ohrožení chráněného zájmu, kterým byla v projednávaném případě vážnost a dobrá pověst poškozené, je nezbytné rovněž přihlédnout k tomu, zda poškozená, jakožto policistka jednající v postavení úřední osoby, měla povinnost snášet vyšší míru kritiky, jak to namítá stěžovatelka. Na tuto otázku nelze podle názoru Ústavního soudu odpovědět paušálně, nýbrž je třeba přihlédnout ke konkrétním skutkovým okolnostem případu. Jak ve své judikatuře dovedl ESLP, hranice přípustné kritiky státních úředníků (osob vystupujících v úředním postavení) při výkonu jejich pravomocí může být v určitých případech širší než u soukromých osob. Na druhou stranu však nelze říci, že se vědomě vystavují přísnému zkoumání každé své činnosti v takové míře, jako například politici. Mají-li státní úředníci řádně vykonávat své povinnosti, musí požívat veřejné důvěry v podmínkách bez nepatřičných rušivých vlivů, proto se může ukázat jako nezbytné, tyto osoby při plnění jejich úkolů chránit například před hrubými a urážlivými slovními útoky (viz rozsudek ve věci *Janowski proti Polsku* ze dne 21. 1. 1999, č. 25716/94, bod 33; obdobně ve vztahu ke státním zástupcům rozsudek ve věci *Lešnik proti Slovensku* ze dne 11. 3. 2003, č. 35640/97, bod 53). Ústavní soud má za to, že v nyní posuzovaném případě je nezbytné brát v úvahu oba uvedené rozměry, tedy jak skutečnost, že policisté jsou, coby úřední osoby, ve vyšší míře vystaveni veřejné kritice, tak důvodnost ochrany jejich dobrého jména a důvěryhodnosti v očích veřejnosti, která je spojena právě s jejich úředním postavením. Také v tomto ohledu nelze podle Ústavního soudu přehlédnout, že stěžovatelka učinila předmětná sdělení formou soukromé korespondence, tento „útok“ proti dotčené policistce tedy nebyl veden veřejně

a nemohl způsobit narušení její důvěryhodnosti ve vztahu k veřejnosti, a narušit tak výkon jejích pracovních povinností. Rovněž tato úvaha podle Ústavního soudu svědčí o nižší míře ohrožení vážnosti poškozené policistky.

46. Jednání policistů, jakožto osob vystupujících v úředním postavení, by mělo být otevřené kritice, a to jak veřejné, tak zejména té, která je uplatňována formou stížnostních mechanismů. Je proto třeba zohlednit, že jednání stěžovatelky mohlo sledovat ochranu veřejného zájmu spočívající v kontrole činnosti státní policie. Stěžovatelka svým podáním poukazovala na jednání člena bezpečnostního sboru, který podle jejího subjektivního vnímání postupoval ve službě v rozporu s jejím očekáváním. Jakkoliv Ústavní soud respektuje skutkové závěry obecných soudů o nepravdivosti skutkových tvrzení uváděných stěžovatelkou v zaslaných podáních, lze se domnívat, že stěžovatelka měla pro tuto podání svůj důvod, byť důvod založený na subjektivním vnímání celé pro ni jistě vypjaté situace. Je totiž více než pravděpodobné, že celou situaci, spojenou s dopravní nehodou (nezvyklá stresová situace) vnímala značně odlišně, než dotčená policistka (ve službě). K tomu lze dodat, že stěžovatelka nepodávala proti dotčené policistce stížnosti dlouhodobě, jak tomu může být u osob, jejichž jednání lze označit za kverulantství, naopak svá podání zaslala v rozmezí jednoho týdne a stížnosti dále neopakovala. Vůči druhému policistovi, který se účastnil šetření předmětné dopravní nehody, pak stěžovatelka žádné stížnosti nevznášela.

47. Ústavní soud dodává, že stěžovatelce nelze přičítat k tíži, pokud se o obsahu těchto svou povahou důvěrných podání dozvěděli spolupracovníci dotčené policistky, jejichž následné chování jí bylo nepříjemné, neboť lze přisvědčit námitce, že zachování důvěrnosti uvedené stížnosti bylo úkolem samotného policejního orgánu. Pakliže byla míra ohrožení vážnosti poškozené znásobena tím, že nebyla zachována důvěrnost informací sdělených v předmětných podáních, stěžovatelka toto nemohla svým jednáním nijak ovlivnit. Naopak, dotčená policistka by se mohla domáhat ochrany svého osobnostního práva vůči orgánu, který tyto informace nechal bez jejího souhlasu šířit.

48. Ústavní soud si je vědom toho, že úvahy stěžovatelky, které se rozšířily ze stěžovatelčina podání, mohly dotčené policistce způsobit nepříjemnosti v zaměstnání a v tomto kontextu byly rovněž způsobilé do určité míry ohrozit její pověst u nadřízených. Ústavní soud se však nedomnívá, že míra ohrožení byla v posuzovaném případě natolik značná, aby opravňovala trestněprávní postih stěžovatelky, neboť situace mohla být zcela dostatečně řešena v rámci civilního či správního řízení. Jak ostatně konstatoval okresní soud v usnesení ze dne 17. 9. 2020 č. j. 4 T 61/2020-357, kterým byla věc postoupena do přestupkového řízení, popsane jednání stěžovatelky *„nedosahuje takové intenzity, aby zkušenu úřední osobu a policistku, kterou bezpochyby poškozená je, ohrozilo na vážnosti nebo ji poškodilo v zaměstnání či způsobilo jinou vážnou újmu ... Poškozená se musela podrobit zkoušce na alkohol a drogy, když takovým testům se namátkově podrobuje v zaměstnání běžně a s ohledem na negativní výsledek pak nebyla stížnost dále řešena. Lze uzavřít, že nepříjemnosti jí vznikly, ale nikoli takové intenzity, aby bylo nutné řešit věc trestní represí.“*

49. Byť jistě nelze aprobovat přístup, kdy osoba nespokojená se způsobem, jakým policista šetří jeho záležitost, zasílá nepravdivá podání nadřízeným policejním orgánům, neznamená to automaticky, že je nezbytné na něj reagovat prostředky trestní represe. Pakliže Ústavní soud nálezem sp. zn. II. ÚS 474/19 konstatoval, že trestný čin pomluvy *„by měl být vyhrazen pouze pro výjimečné případy těch nejzávažnějších jednání a zásahů do osobnostních*

práv (cti a dobré pověsti jednotlivce), které nelze plně zhojit soukromoprávními prostředky...“, obecné soudy v projednávaném případě tuto tezi nerespektovaly.

50. Ústavní soud má za to, že obecné soudy se při výkladu ustanovení § 184 trestního zákoníku dopustily ústavně nekonformního postupu, neboť nepřihlédly k uplatnění zásady subsidiarity trestní represe vyplývající na ústavní úrovni ze spojení článku 1 odst. 1, článku 4 odst. 4 a článku 39 Listiny, čímž došlo k porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu ve smyslu článku 36 odst. 1 Listiny. Konstatováním viny stěžovatelky za jednání, které v souladu s uplatněním zásady subsidiarity trestní represe nebylo trestným činem, obecné soudy porušily ústavní princip *nullum crimen sine lege* zaručený článkem 39 Listiny.

IX.

Právo na svobodu projevu

51. Podle článku 17 odst. 1 a 2 Listiny je zaručena svoboda projevu a právo na informace, přičemž každý má mj. *„právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem“*. Omezení svobody projevu zakotvuje článek 17 odst. 4 Listiny, který uvádí, že *„svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti“*. Základní právo na svobodný projev je třeba považovat za konstitutivní znak demokratické pluralitní společnosti, v níž je každému dovoleno vyjadřovat se k věcem veřejným a vynášet o nich hodnotící soudy. Věci veřejnou jsou veškeré agendy státních institucí, jakož i činnost osob působících ve veřejném životě [viz nálezn. sp. zn. IV. ÚS 23/05 ze dne 17. 7. 2007 (N 111/46 SbNU 41)].

52. Z citovaného článku 17 Listiny vyplývá, že stát je povinen zdržet se jednání, které by jednotlivci buď znemožňovalo činit určité projevy vůči veřejnosti, nebo by jej naopak za tyto projevy dodatečně sankcionovalo. Tato povinnost se však neuplatní absolutně. Je tomu tak z toho důvodu, že svoboda projevu není neomezená, nýbrž v některých případech podléhá omezením nezbytným buď k ochraně určitého veřejného zájmu, nebo práv a svobod jiných osob. S tím nakonec úzce souvisí skutečnost, že tato svoboda nepůsobí jen ve vztahu k veřejné moci, nýbrž nepřímou (zprostředkovaně) i ve vztahu k jiným osobám. Přesněji řečeno, její uplatňování může představovat zásah do práv jiných osob, ať už půjde o zveřejňování informací o nich, nebo o projevy, kterými se tyto osoby mohou, s ohledem na jejich obsah, oprávněně cítit dotčeny [viz nálezn. ze dne 11. 6. 2018 sp. zn. I. ÚS 4022/17, (N 110/89 SbNU 631)].

53. V projednávané věci nebyla kritika, kterou stěžovatelka uplatnila vůči dotčené policii, sdělením veřejným, ale kritikou sdělenou v rámci stížnostních (či jiných opravných) mechanismů, jejichž účelem je kontrola činnosti státu. I taková kritika přednesená v rámci podání předaného státnímu orgánu ke stížnostnímu řízení je pod ochranou článku 17 Listiny a stejně jako ostatní formy projevů má své limity. Jak totiž Ústavní soud uvedl již v nálezn. sp. zn. Pl. ÚS 43/93 ze dne 12. 4. 1994 (N 16/1 SbNU 113) *„[p]odmínkou pro uplatňování občanských práv je i zřetelné vedení hranice mezi svobodou, která je konstruktivním základem demokratické a kritické společnosti a svobodou, která směřuje k destrukci obecných lidských a demokratických hodnot. Proto demokratické státy uznávají i oprávněnost určitých omezení výkonu občanských a lidských práv a svobod“*.

54. Je nepochybné, že odsouzením stěžovatelky za trestný čin pomluvy bylo omezeno její právo na svobodu projevu, když bylo sankcionováno vyjadřování jejích názorů, které ve formě psaných stížností předložila policejním orgánům ve snaze dosáhnout prošetření jednání dotčené policistky. Tento zásah do základního práva stěžovatelky byl podle závěrů trestních soudů zdůvodněn naplněním skutkové podstaty trestného činu pomluvy podle § 184 trestního zákoníku. Pakliže však Ústavní soud výše dovodil, že obecné soudy založily odsouzení stěžovatelky na ústavně nekonformní interpretaci ustanovení § 184 trestního zákoníku, kterou s ohledem na uplatnění zásady trestní represe Ústavní soud nemohl aprobovat, nelze než dospět k závěru, že zásah do práva na svobodu projevu v projednávaném případě postrádal svůj zákonný podklad. Jelikož svoboda projevu může být omezena pouze na základě zákona, Ústavnímu soudu nezbylo než konstatovat rovněž porušení práva na svobodu projevu dle článku 17 Listiny, aniž by přistoupil k samotnému posuzování proporcionality zásahu do uvedeného základního práva.

55. Z uvedených závěrů Ústavního soudu nevyplývá, že by vůči stěžovateli nemohl být uplatněn jiný druh odpovědnosti, např. ve správním či civilním řízení. Porušení práva na svobodu projevu Ústavní soud posuzoval pouze ve vztahu k zásahu, jenž byl způsoben projednávaným trestním odsouzením stěžovatelky, kterému dle výše vyložených závěrů Ústavního soudu chyběl zákonný podklad.

X.

K ostatním námitkám stěžovatelky

56. Pokud stěžovatelka v ústavní stížnosti napadá postup, kterým odvolací soud vydal usnesení č. j. 11 Tdo 293/2020- 385 ze dne 12. 11. 2020 v neveřejném zasedání, jakož i skutečnost, že stížnostní senát rozhodoval v anonymizovaném obsazení, z obsahu předmětného soudního spisu vyplývá, že stěžovatelka tyto námitky neuplatnila v řízení před obecnými soudy. Jelikož tedy ve vztahu k těmto námitkám nevyčerpala všechny dostupné procesní prostředky nápravy, Ústavní soud je odmítl jako nepřípustné a dále se jimi nezabýval.

XI.

Závěr

57. Ústavní soud dospěl k závěru, že napadeným rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 30. 9. 2021 č. j. 11 To 40/2021-471 a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2022 č. j. 8 Tdo 84/2022-498 došlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatelky podle článku 36 odst. 1, článku 39 a článku 17 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 30. 9. 2021 č. j. 11 To 40/2021-471, jakož i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2022 č. j. 8 Tdo 84/2022-498 zrušil podle § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

58. V části, kterou stěžovatelka napadá usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 12. 11. 2020 č. j. 11 Tdo 293/2020-385, Ústavní soud posoudil ústavní stížnost jako nepřípustnou, neboť za nastalé procesní situace budou obecné soudy znovu rozhodovat ve stěžovatelčině trestní věci, přičemž zrušení citovaného rozhodnutí by vedlo k neudržitelné

situaci, kdy by současně byla v platnosti dvě vzájemně rozporná rozhodnutí prvostupňového soudu (rozhodnutí, kterým byla věc postoupena do přestupkového řízení, a rozhodnutí, kterým byla stěžovatelka odsouzena za trestný čin pomluvy). Ústavní soud proto v této části ústavní stížnost odmítl podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 9. ledna 2024

Daniela Zemanová
předsedkyně senátu